

Tarımsal Destekleme Politikaları

- Devletin tarımsal üretimi veya üreticiyi koruma amacıyla yaptığı müdahaleler tarımsal destekleme olarak adlandırılır.
- Destekleme politikaları devletin tarıma yönelik korumacılık politikasının önemli bir bölümünü oluşturur, korumacılık daha geniş bir anlam taşır.
- Korumacılık belli bir sektöre (örneği tarım sektörüne) yönelik yürütüldüğü halde, korumacılık önlemleri farklı bir alanın çıkarı gözetilerek getirilmişse, ya o sektöre (tarıma) yönelik bir etki yapmaz veya dolaylı bir etki yapabilir.

Tarımsal Destekleme Politikaları

- Eğer tarım ürünü ithalatına getirilecek miktar sınırlamaları /GV uygulamaları ithalat harcamalarını kısmayı amaçlıyorsa ve tarım dışı sektöre de yaygınlaştırılmışsa bu korumacılık önlemidir, ama destekleme politikası aracı değildir
- Tarım ürünleri ihracında ödenen sübvansiyonlar korumacılık kapsamındadır ancak diğer sektörler için de geçerli ise bir destekleme politikası aracı olarak planlanmış olmayabilir.
- "korumacılık" kavramı "destekleme" den daha kapsamlı olmakla beraber, destekleme politikası önlemleri, çoğu kez, korumacılık yöntemleri arasında yer alır.

Tarımsal Destekleme Politikasının Amaçları

Destekleme politikasının amaçları tarım ürünlerinin

- *üretiminin yönlendirilmesi,*
- *üreticinin desteklenmesi ve*
- *ülke ekonomisindeki dengelerin* korunmasıdır.

Üretimin yönlendirilmesi ile optimum ürün desenine ulaşılmaya çalışılır.

Optimum ürün deseni iç ve dış mevcut ve potansiyel talebe ve ekilebilir arazinin fiziki ve ekolojik özelliklerine uygun olan bir üretim bileşimidir.

Ürün Bileşimine Neden Müdahale

- Piyasa ekonomisi çerçevesinde oluşan fiyat dengeleri yetersiz ise,
- Kaynaklar rasyonel kullanılmıyorsa,
- Kimi ürünlerde arz talebi karşılayamıyorsa,
- Üretim ve satışı üretici açısından riskli, ama talebi olan ürünlerin üretimi özendirilmek isteniyorsa,
- Yeni ürünlerin üretimi tanıtılmak ve geliştirilmek isteniyorsa, destekleme politikası önlemlerinden yararlanılabilir.

Tarımsal Destekleme Politikasının Amaçları

- *Üreticinin emeğini değerlendirmek*

Tarımsal Destekleme Politikasının Amaçları

- *Üreticinin emeğini değerlendirmek*
- *Pahalılığı önlemek*
- *dış ticarete konu ürünlerde iç piyasalarla dünya pazarları arasındaki fiyat dengesinin kurulmasına*
- Bütün bu amaçlara hizmet edecek olan destekleme politikalarının başında alım (ve depolama) politikaları ve çeşitli şekillerdeki devlet yardımları gelmektedir.

Destekleme Alımı

- Destekleme alımları, devletin bir kuruluşu bu işle görevlendirmesi ve kendi adına alım yapmasını istemesi şeklinde bir müdahaledir.
- Piyasaya destekleme kuruluşunun da alıcı olarak girmesi ile piyasadaki talep artırılmaktadır. Bir alıcı olarak devlet kendisinin belirlediği bir fiyattan piyasaya girmekte, böylece yaratılan talep artışı ile piyasa fiyatının belli bir düzeyin altına düşmesi önlenmektedir.
- Burada devletin işlevi fiyat belirlemesi ve destekleme alım kuruluşunun bu görev nedeniyle uğrayabileceği zararın karşılanmasıdır.

Destekleme Alımı

- Ayrıca destekleme görevi verilen kuruluşa alımlarda kullanılmak üzere destekleme kredileri de açılır.
- Desteklemeyi yapan kuruluşun hukuki yapısı da burada önem taşımaktadır
- Türkiye’de TMO (diğer destekleme alım kuruluşlarınının teker teker bu görevlerine son verilmesi nedeniyle) başlıca destekleme kuruluşu özelliğini taşımaktadır. TMO tarafından yürütölen hububat destekleme alımlarınının piyasayı dengeleme, gereksinimi karşılama kadar, emniyet stokları oluşturma gibi işlevleri vardır.

Müdahale alımları

- Burada da alım fiyatları alım kararlarını veren otorite tarafından belirlenmektedir.
- Ancak bu sistemin uygulanması halinde alımlar piyasa fiyatlarının belirlenen düzeyin altında olduğu sürece devam etmektedir.
- Burada üretim fazlalarının piyasadan çekilerek üreticinin korunması amaçlanmaktadır. Bu tür uygulama AB Ortak Tarım Politikasında örneklerini bulmaktadır.

Destekleme alımları ile müdahale alımları arasındaki farklar

Birlikte bulalım

Destekleme Alımları

- Destekleme alımı destekleme politikalarından yalnızca bir tanesidir.
- Bir ürün destekleme alımı dışında başka araçlarla da desteklenir.
- Önemli olan hangi araçtan yararlanılarak daha etkin bir destekleme yapılabilir, onun belirlenmesidir.
- Gerekli olmayan ürünlerin destekleme alımına tabi tutulması kaynak israfına ve üretimin yanlış yönlendirilmesine yol açabilir.
- Alımlarla desteklemeye karar verilirse, o zaman devletin doğrudan ve en büyük alıcı olarak piyasaya girmesinden kaçınarak, alımların devlet bütçesine getirdiği yük ve olası olumsuz etkiler azaltılabilir,
- ürünlerin pazarlanmasının piyasa ekonomisi içinde gerçekleşmesi sağlanabilir.
- Eğer işleyen bir piyasa ekonomisi kurulmuşsa, bu alanda müdahale alımı modelinin benimsenmesi daha doğru olur.
- Böylece piyasa fiyatlarının, önceden belirlenmiş ve altına inilmesi o üretim dalı için tehlike yaratacak bir düzeyin altına inmesi halinde alım süreci başlayacaktır.

Destekleme Alımları

- Destekleme alımları eğer devletin kendi kurumlarında işleyeceği hammadde ile sınırlı değil de, piyasada fiyatların düşmesini önlemeyi amaçlıyorsa, devlet yapılan alımı miktarı kadar bir parasal yük altına girmektedir.
- Destekleme alımlarıyla satın alınan ürünün yeniden satış yoluyla değerlendirilmesi ve satış fiyatı ile alım fiyatı arasındaki farkın iyi hesaplanmasıyla devletin yükü hafifleyecektir.
- Devletçe belirlenen destekleme fiyatı düzeyinde talep sonsuz elastik olmaktadır. Yani devlet, kendisine getirilecek ürünün tamamını satın almaya hazırdır.
- Destekleme kuruluşu bir süre sonra bu alımların ve stoklamanın maliyetlerini de yansıtan fiyatından, satın aldığı ürünü yeniden piyasaya verecektir. Yani bu kez destekleme kuruluşunun arzı sonsuz elastik olacaktır. Alış ve satış fiyat farkının masrafları karşılması ve stoklanan ürünün, emniyet stoku hariç, yeniden satılması halinde devlete yükü kalmayacaktır. Ama satış fiyatının maliyetlerin altında kalması veya eldeki stokların eritilememesi oranında devletin yükü artacaktır.

Sübvansiyon Politikası ve Sübvansiyon Şekilleri

- Bir amaca yönelik kamu yardımı
- sübvansiyon, devletin karşılığında denk bir eda yani karşılık beklemeksizin üretimin desteklenmesi ve devamının sağlanması için bazı özel veya kamu kuruluşlarına yaptığı parasal veya para olarak karşılığı bulunan yardımlardır

Sübvansiyonun özelliği

- devlet tarafından verilir
- verilirken bir karşılık beklenmez
- üretime yönelik olur
- parasal olan veya parasal değeri olan yardımlardır

sübvansiyonlar, para olarak verilen,

para ile ifade edilebilen sübvansiyonlar ve gizli sübvansiyonlar olarak sınıflandırılabilir

Para olarak verilen sübvansiyonlar

1- Prim ve benzeri ödemeler

Kalite primleri

Üretici yardımları

Değişen yardımlar

Tüketici yardımları

Ekim yaptırmama yardımı

Ürün fazlalarını eritmek amacıyla ödenen primler

İmalatçı yardımları

Depolama yardımları

İhracat sübvansiyonları

2- Fiyat sübvansiyonu

Para olarak belirtilen sübvansiyonlar

1. Kredi sübvansiyonları

2. Girdi sübvansiyonları

Gizli sübvansiyonlar

- Devletin bütçe harcamalarında gözükmediği gibi, doğrudan bir ödeme anlamına gelmedikleri için hesaplanmaları da dolaylı yapılabilir.
- Devlet bazı üretici/üretici gruplarını korumak için gelirinin bir kısmından vazgeçer, bu üretici grubuna göreceli olarak kullanabileceği daha fazla gelir bırakır
- Gizli sübvansiyonlar
 - Vergi kolaylıkları
 - Tarım kesiminden gereksinimin üstünde ürün satın alması

Sübvansiyonların devlet harcamalarındaki yeri

- Sübvansiyonlar devletin yaptığı transfer harcamalarının bir bölümünü oluştururlar.
- Transfer ödemeleri genelde bundan yararlanan kesimlere satın alma gücü sağlarken sübvansiyonlar işletmelere yapılan yardımlardır.
- Sübvansiyonlar devlet ya da diğer kamu kuruluşlarının kamusal ya da özel işletmelere veya teşebbüs gruplarına pazar ekonomisi açısından bir karşılık beklemeksizin ödediği para miktarıdır.
- Çiftçiye yapılan bu yardımlar çiftçinin gelirini de etkileyeceğinden, kuşkusuz satın alma gücünü de artırır.

Sübvansiyonların devlet harcamalarındaki yeri

- Sübv. yararlanan üretici herhangi bir yükümlülüğe girmemektedir.
- Sermaye transferlerinden yararlananlardan belli davranışlar beklenmektedir. Örneğin devletin yerleşim politikası gereği, yahut toprak reformu, toprak toplulaştırması gibi müdahalelerde bu hizmetlerden yararlanan kimselere itfa faizi ya da kredi faizi yüklenmesi veya bu kimselerin bu faaliyetlere katılmağa zorunlu tutulmaları gibi.
- Devlet tarafından verilen kredilerin alınması da isteğe bağlı olmakla beraber, yükümlülük bu borcun alınmasından sonra başlamaktadır.
- Ancak toprak toplulaştırması gibi sermaye transferlerinde bu hizmetten yararlanacak olanın bu hizmeti ret edemez

Sübvansiyonların devlet harcamalarındaki yeri

- Sübvansiyonların, devletin tarıma yaptığı diğer transfer harcamalarından farkı, **yararlanmanın gönüllü olması, parasal bir karşılık gerektirmemesi ve üreticiye para ile ölçülebilir bir yardım şeklinde yapılmasıdır**
- Sübvansiyonlar üretime ve üreticiye bir destek olmakla beraber her üretici bunlardan eşit bir şekilde yararlanamamaktadır.
- Girdi sübvansiyonları girdi kullanımını fazla olan,
- kredi sübvansiyonu büyük çapta kredi kullanan,
- fiyat sübvansiyonu pazar için üretim yapan üreticilere yarar.
- Bu bakımdan satın alma gücünü artırıcı bu uygulamalar zaten girdi kullanacak para bulamayan,
- teminat gösteremediği için kredi alamayan, öz tüketime yönelik üretim yapan küçük üreticiye hiçbir katkıda bulunamaz.

TARIMA MÜDAHALE ŞEKİLLERİ

1. Doğrudan Gelire Yönelik Müdahaleler
 - a. Fark ödeme sistemi (FÖS)
 - b. Doğrudan gelir ödemesi (DGÖ)
2. Fiyata Müdahale
 - a. Destekleme alımı
 - b. Müdahale alımı
3. Girdi Destekleri
4. Doğrudan Üretim Miktarına Müdahale- Üretim kotası
5. Dış Ticaret Politikalarına Müdahale
 - a. Değişken gümrük vergisi
 - b. Sabit oranlı gümrük vergisi
 - c. İthalat kotası
 - d. İhracat desteği

Doğrudan Gelire Yönelik Müdahaleler

Fark ödeme sistemi (FÖS)

- Üretilen tarımsal ürünün üretim düzeyine ve piyasada oluşan fiyatına müdahale etmeksizin, üretici maliyetine dayanarak hesaplanan bir hedef fiyatı ilke piyasa fiyatı arasındaki farkın devletçe üreticiye ödenmesi sistemidir. FÖS’de devlet piyasa fiyatı üretim maliyetlerinin altında olduğu zaman tüketicilerin ödediği fiyatı etkilemeden üreticiye tazmin edici bir ödemede bulunmayı taahhüt etmektedir. Ödenecek miktar devletçe belirlenen hedef fiyat ile piyasa fiyatı arasındaki farktır. FÖS ile üreticiye dalgalanan piyasa fiyatı yerine daha yüksek bir fiyat garanti edilmekte ve üretici üretim kararını bu fiyata göre vermektedir.

Doğrudan Gelire Yönelik Müdahaleler .

Doğrudan gelir ödemesi (DGÖ)

- Üretimden bağımsız ve üretimi en düşük düzeyde etkileyen , yalnızca üretici gelirini artırmak amacıyla yapılmaktadır.DGÖ piyasayı bozucu etkisi olmadığından üretimi artırma amacı olmayan ülkelerde tercih edilmektedir. Ancak DTÖ tarım anlaşmasında, DGÖ'nin yeşil kutuda sınıflandırılması nedeniyle DTÖ ülkelere desteklemelerini DGÖ şeklinde yapmalarını tavsiye etmektedir, hatta tavsiyenin ötesindedir. ABD ve AB'de yoğun bir şekilde kullanılmaktadır.

Doğrudan Gelire Yönelik Müdahaleler

Doğrudan gelir ödemesi (DGÖ)

- DGÖ'nün özelliği üreticinin üretim kararından bağımsız olarak ödemenin yapılmasıdır. Üretse de üretmese de üreticiye ödenecek bir destektir. Bu nedenle DGÖ'nin üretim tüketim ve ticaret e etkisinin olmadığı ve ekonomide bir refah kaybına yol açmadığı kabul edilir. Devletin bütçesinden çiftçiye aktarılan bir kaynak olarak değerlendirilir.

Fiyata Müdahale

Destekleme alımı

- Destekleme alımları, devletin bir kuruluşu bu işle görevlendirmesi ve kendi adına alım yapmasını istemesi şeklinde bir müdahaledir. Ürün piyasasına aynı zamanda destekleme kuruluşunun da alıcı olarak girmesi ile piyasadaki talep artırılmaktadır. Bir alıcı olarak devlet yine kendisinin belirlediği bir fiyattan piyasaya girmekte, böylece yaratılan talep artışı ile piyasa fiyatının belli bir düzeyin altına düşmesi önlenmektedir. Burada devletin işlevi fiyat belirlemesi ve destekleme alım kuruluşunun bu görev nedeniyle uğrayabileceği zararın karşılanmasıdır.

Fiyata Müdahale

Destekleme alımı

- Destekleme fiyatı belirlenirken enflasyon, dünya fiyatları, yurt içi fiyatlar, üretim maliyeti, alternatif ürün fiyatları dikkate alınmalıdır. Bu müdahale yöntemi ülkede tüketici fiyatlarının artmasına neden olabilir. Destekleme alımları için gerekli finansal kaynak ekonomideki para arzını artırabilir ve tabiî ki enflasyonist baskı da artabilir.

Fiyata Müdahale

Müdahale alımı

- Müdahale alımında, alım fiyatları alım kararlarını veren otorite tarafından belirlenmektedir. Ancak bu sistemin uygulanması halinde alımlar piyasa fiyatlarının belirlenen düzeyin altında olduğu sürece devam etmektedir. Müdahale alımı piyasadaki darboğaz ile yani fiyatların belirlenen fiyatın altına düşmesi ile başlar ve fiyatlar yükseldiğinde müdahale alımına son verilir. Burada üretim fazlalarının piyasadan çekilerek üreticinin korunması amaçlanmaktadır. Bu tür uygulama AB Ortak Tarım Politikasında örneklerini bulmaktadır.

Girdi Destekleri

- Üretim maliyetini düşürmek için girdi desteği verilir. Bu destekler gübre, tarım ilacı, makine, sulama, elektrik, tarım sigortası prim desteği şeklinde olur. Genelde az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde uygulanır. Girdi destekleri tarımda girdi kullanımını teşvik ederken girdi sağlayan sanayinin de üretimini ve karlılığını olumlu etkiler. Girdi destekleri üretimi yönlendirme ve girdi üreten sanayiye dolaylı destek olması nedeniyle piyasayı yönlendirme nedeniyle ticareti bozucu etkisinin olduğu kabul edilir. Aynı zamanda fazla girdi kullanımını teşvik edeceği için çevre üzerine olumsuz etkisi olan bir araç olarak kabul edilir

Doğrudan Üretim Miktarına Müdahale -Üretim kotası

- Üretim kotası tarım ürünlerinde arz fazlası ile büyüyen stokları engellemek için üretimi kısıtlayıcı bir uygulamadır. Bu sistemde üretim üretici ve bölge bazında kısıtlanmaktadır. AB’de süt ve şekerde uygulamıştır. Benzer uygulama Türkiye’de 1998 de şeker üretiminde başlamış ve daha sonra da tütünde uygulanmaktadır.

Dış Ticaret Politikalarına Müdahale

Değişken gümrük vergisi

- Bu sistemde ülkede bir pazara giriş fiyatı belirlenir ki bu fiyat dünya fiyatlarının üzerindedir. Dünya fiyatı ile pazara giriş fiyatı arasındaki fark kadar ithalat vergisi alınır. Değişken olması dünya fiyatlarına göre alınacak verginin değişmesinden kaynaklanmakta olup dünya fiyatlarındaki dalgalanmadan iç piyasaya etkin bir koruma sağlamaktadır. Arz ve talebi doğrudan etkileyen bir sistemdir.

Dış Ticaret Politikalarına Müdahale

Sabit oranlı Değişken gümrük vergisi

- Ülkede her bir ürün için ithalatta uygulanacak gümrük vergisi oranı belirlenir. İthal edilecek ürünün fiyatına (dünya fiyatı) belirlenen oranda gümrük vergisi (GV) eklenerek ürün ithalatı gerçekleştirilir. Bu sistem ile yerli üreticinin korunması ve ucuza ülkeye ürün girişinin engellenmesi amaçlanır. Türkiye’de 1999 dan sonra uygulanan tarım reformu kapsamında korumanın ağırlıklı olarak GV’ ne dayanması nedeniyle özellikle hububat, şeker ve hayvansal ürünlerde yüksek oranlı GV uygulanmaktadır.

Dış Ticaret Politikalarına Müdahale

İthalat kotası

- İthalat kotası da yerli üretimi korumak ve ithal edilecek ucuz üründen iç piyasayı korumak amacıyla uygulanır. Bu sistemde ithal edilecek ürün miktarına sınırlama getirilir. Bu belirlenen miktar ülkenin ithalat yoluyla talebinin belirli bir kısmını sağlamak için belirlediği ürün miktarıdır. İthalat kotası uygulamasında, kota miktarı kadar ürün indirimli veya sıfır GV ile ithal edilir, kotayı aşan ithalatta normal GV uygulanabilir. Bazen de kota üzerinde ürünün ithal edilmesi yasaklanabilir.

Dış Ticaret Politikalarına Müdahale

İhracat desteği

- Ülkede arz fazlası varsa yurt içi piyasa fiyatlarının düşürülmemesi için bu arz fazlasının ihraç edilmesi gerekir. Ülke fiyatları dünya fiyatlarının üzerindeyse bu fiyatlardan dünyaya ürün ihraç etmek mümkün olmayacaktır. Ülke ihracatçısına dünya fiyatı ile rekabet edebilmesine destek olmak için verilen bir destektir. Bu ödenti ton başına yapılacak sabit bir miktar da olabilir veya dünya fiyatına göre değişen bir miktar da olabilir. Amaç ülkedeki süteim fazlasının dünya piyasalarına aktarılarak ülkede fiyatların düşmesini engellemek ve ihracatı artırmaktır. AB ihracat desteğini 1995 öncesinde yoğun şekilde kullanmış daha sonra azaltmış olsa da devam etmiştir. DTÖ nezdinde 2013 yılında bütün ihracat desteklerinin kaldırılması kararlaştırılmıştır.

•